

Hepatitis B

Kas yra virusinis hepatitas B?

Virusinis hepatitas B (toliau - VHB) – tai hepatito B viruso sukeltas kepenų uždegimas. Virusinis hepatitas B - užkrečiamoji (arba infekcinė) liga. Šios ligos sukėlėjas – hepatito B virusas pažeidžia kepenis, sukeldamas uždegimą, kuris gali progresuoti į kepenų cirozę ir pirminį kepenų vėžį.

Daugiau kaip trečdalis pasaulio gyventojų turi VHB infekcijos serologinių žymenų (t.y. turėjo sąlytį su virusu, bet pasveiko), o 350 milijonų yra lėtiniai VHB infekcijos nešiotojai. Lietuva priklauso vidutinio endemiškumo zonai – 80 tūkst. žmonių yra lėtiniai VHB infekcijos nešiotojai. Europoje kasmet VHB užsikrečia apie 1 milijonas žmonių. Užsikrėtus VHB, didžiausia viruso koncentracija nustatoma kraujyje, mažesnė kituose organizmo skysčiuose – spermoje, makšties išskyrose, žaizdos eksudate, seilėse, išmatose, tiesiosios žarnos gleivinėje ir kt. Imlumas virusiniam hepatitui B yra visuotinas, o tai reiškia, kad visi nepasiskiepiję nuo VHB asmenys, gali užsikrėsti šiuo virusu.

Kaip plinta virusinis hepatitas B?

Hepatito B virusas nustatomas beveik visuose užsikrėtusio žmogaus organizmo skysčiuose. Ypač pavojingas užsikrėtusio žmogaus kraujas ar kiti skysčiai su kraujo priemaiša, sperma, makšties išskyros. VHB kur kas lengviau užsikrėsti nei žmogaus imunodeficitu virusu (ŽIV), nes jo infekcinės savybės šimtą kartų didesnės nei ŽIV.

Virusinis hepatitas B plinta:

- Per visų rūšių (vaginalinius, oralinius, analinius) lytinius santykius.
- Per kraują: perpilant kraują ar jo produktus; per užkrėstas adatas, leidžiantis narkotikus į veną, atliekant tatuiruotes, veriant auskarus; naudojantis užsikrėtusio asmens dantų šepetėliu, skutimosi mašinėle, manikiūriniais reikmenimis.
- Iš motinos vaisiui – užsikrėtusi VHB motina gali perduoti virusą nėštumo ir gimdymo metu.

VHB negalima užsikrėsti čiaudint, kosint ar sveikinantis.

Labiausiai rizikuoja užsikrėsti VHB infekcija asmenys, turintys daug lytinių partnerių; vartojantys švirkščiamuosius narkotikus; medicinos darbuotojai, turintys sąlytį su krauju (laboratorių personalas, chirurgai, stomatologai, akupunktūros specialistai, greitosios medicinos pagalbos medikai); hemofilija sergantys asmenys ir hemodializuojami pacientai.

Kokie yra virusinio hepatito B simptomai ir požymiai?

50-60 proc. užsikrėtusiųjų VHB infekcija niekuo nesiskundžia ir jaučiasi gerai, tačiau, nežiūrint į tai, kad nėra jokių klinikinių simptomų, gali užkrėsti kitus. Klinikiniai simptomai dažniausiai pasireiškia praėjus 2-6 mėnesiams po užsikrėtimo. Kai liga pasireiškia kliniškai, simptomai yra nespecifiniai, juos sunku atskirti nuo kitų ligų. Dažniausi simptomai: didelis bendras silpnumas, sąnarių skausmas, apetito stoka, pykinimas, kartumas burnoje, karščiavimas, patamsėjęs šlapimas (alaus spalvos), skausmas ar diskomfortas dešinėje pašonėje, akių ir odos pageltimas.

Užsikrėtus hepatito B virusu, dauguma ligonių pasveiksta savaime, tačiau apie 8-10 proc. suaugusiųjų suserga lėtiniais VHB arba lieka viruso nešiotojais. VHB nešiotojai dažniausiai neturi jokių nusiskundimų ir nejaučia ligos simptomų. Sergantys lėtiniais virusiniu hepatitu B ar hepatito B viruso nešiotojai turi būti stebimi ir konsultuojami gydytojo, būtina reguliariai atlikti kepenų funkcinius ir kitus tyrimus.

Kaip apsisaugoti nuo užsikrėtimo virusiniu hepatitu B?

- Patikima apsaugos nuo VHB infekcijos priemonė yra vakcinacija (skiepai). Lietuvoje nuo 1998 metų pradėti skiepyti visi naujagimiai. Tyrimų duomenimis, įskiepijus pilną vakcinacijos kursą (trys dozės), užtikrinama apsauga mažiausiai 15 metų, o kai kuriais atvejais gali tęstis ir visą likusį gyvenimą.
- Lytinių santykių metu rekomenduojama naudoti prezervatyvus. • Nesinaudoti kitų asmenų skutimosi peiliukais, manikiūro, pedikiūro reikmenimis, dantų šepetuku ir kt. priemonėmis. • Naudoti gumines pirštines, jei tenka liesti kraują, audinius, kraujuotus ar kitais biologiniais skysčiais suterštus tamponus, žaizdas ir kt.
- Nevartoti narkotinių medžiagų; jas vartojantiems nesidalyti adatomis, švirkštais ar kitomis švirkštimosi priemonėmis.
- Informuokite Jus gydančius gydytojus, jei esate užsikrėtę hepatito B virusu.

Kaip nustatyti virusinio hepatito B infekciją?

Norint sužinoti, ar žmogus užsikrėtęs VHB infekcija, reikia atlikti kraujo tyrimą, kuriame ieškoti VHB serologinių žymenų.

Virusinio hepatito B gydymas

Virusinis hepatitas gydomas priešvirusiniais vaistais, kuriuos skiria gydytojas. Gydymas sudėtingas ir apie 40-50 proc. atvejų pasiekama neblogų gydymo rezultatų: virusas išnaikinamas arba jo koncentracija kraujyje sumažėja ir uždegimas kepenyse apimsta.

Kaip turi gyventi ir elgtis ligoniai, sergantys lėtiniu hepatitu B?

Ligoniai turi vengti alkoholio ir narkotikų, nes tai skatina viruso dauginimąsi ir sunkina kepenų pažeidimą.

Taip pat reikia atsargiai vartoti įvairius vaistus, nes pažeistų kepenų būklė gali pablogėti. Ypač atsargiai, tik pasitarus su gydytoju, reikėtų vartoti vaistus nuo sąnarių ligų, raminamuosius, antibiotikus ir kt.

Užsikrėtusieji VHB turi aptvarstyti savo žaizdas, kad kraujas nepatektų aplinkiniams. Negalima naudotis tais pačiais dantų šepetukais ir skutimosi įrankiais. Tokie asmenys negali būti kraujo, organų, spermos donorais.

Hepatitis C

Kas yra virusinis hepatitas C?

Virusinis hepatitas C (toliau – VHC) – tai hepatito C viruso sukeltas kepenų uždegimas. Virusinis hepatitas C - užkrečiamoji (arba infekcinė) liga. Šios ligos sukėlėjas – hepatito C virusas pažeidžia kepenis, sukeldamas uždegimą, kuris gali progresuoti į kepenų cirozę ir pirminį kepenų vėžį.

Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, kasmet nustatoma 3 – 4 milijonai naujų hepatito C susirgimo atvejų. Iki 85 proc. žmonių, užsikrėtusių hepatito C virusu, susergera lėtiniu hepatitu C (jei liga trunka ilgiau kaip 6 mėnesius). Po 20 metų nuo užsikrėtimo, 20 proc. sergančiųjų išsivysto kepenų cirozė. 1 – 4 proc. užsikrėtusiųjų arba sirgusiųjų kasmet diagnozuojamas kepenų vėžys. Lėtinis hepatitas C yra dažniausia kepenų transplantacijos priežastis JAV ir Europoje.

Užsikrėtus hepatito C virusu, didžiausia jo koncentracija nustatoma kraujyje, retai aptinkama kituose organizmo skysčiuose – spermoje, makšties išskyrose, žaizdos eksudate, seilėse, išmatose, tiesiosios žarnos gleivinėje ir kt. Imlumas virusiniam hepatitui C yra visuotinas, o tai reiškia, kad visi gali užsikrėsti šiuo virusu. Skiepytų nuo hepatito C viruso nėra.

Hepatito C virusas turi 11 genotipų ir apie 100 potipių. Labai svarbu žinoti viruso genotipą, nes tada galima numatyti gydymo veiksmingumą ir trukmę. Hepatito C virusas (HCV) daugelį dienų gali išlikti gyvybingas net išdžiūvusiam užsikrėtusio žmogaus kraujo laše.

Kaip plinta virusinis hepatitas C?

HCV infekcijos šaltinis yra sergantis žmogus.

Virusinis hepatitas C plinta:

- per kraują: darant tatuiruotes, veriant auskarus nesteriliais instrumentais; perpilant kraują ar jo produktus; naudojantis užsikrėtusio asmens daiktais: dantų šepetėliu, skutimosi, manikiūro, pedikiūro reikmenimis; atliekant medicines procedūras nesteriliais instrumentais; vartojant švirkščiamuosius narkotikus ir dalijantis užkrėtais švirkštais, adatomis ir kitomis švirkštimosi priemonėmis.
- užsikrėtusi motina gali HCV perduoti kūdikiui (rizika siekia 4-8 proc.),
- heteroseksualių (ypač monogaminių) lytinių santykių metu HCV infekcija perduodama retai (perdavimo rizika maža ir siekia apie 5 proc.); didesnę riziką HCV užsikrėsti lytinių santykių metu turi sergantys kitomis lytiškai plintančiomis infekcijomis, vyrai turintys lytinių dantykių su vyrais (VSV), asmenys turintys daug lytinių partnerių, asmenys teikiantys seksualines paslaugas, nenaudojantys prezervatyvų lytinių santykių metu.

Hepatito C virusu **negalima** užsikrėsti čiudint, kosint ar sveikinantis.

Labiausiai rizikuoja užsikrėsti HCV infekcija asmenys, vartojantys švirkščiamuosius narkotikus; medicinos darbuotojai, turintys sąlytį su krauju (laboratorijų personalas, chirurgai, stomatologai, akupunktūros specialistai, greitosios medicinos pagalbos medikai); hemofilija sergantys asmenys ir hemodializuojami pacientai.

Kokie yra virusinio hepatito C simptomai?

Hepatito C virusas ardo kepenų ląsteles – hepatocitus, sukeldamas kepenyse uždegimą ir fibrozę (randėjimą), kuri per 20 – 40 metų progresuoja į kepenų cirozę. Daugumai pacientų (>80 proc.) ūmi HCV infekcija būna besimptomė, apie 20 proc. susergera ūminiu geltaujančiu hepatitu. 60 – 70 proc. užsikrėtusiųjų hepatito C virusu niekuo nesiskundžia, nejaučia HCV infekcijos ligos simptomų, tačiau gali užkrėsti kitus. Simptomai dažniausiai pasireiškia vidutiniškai praėjus 7 – 8 savaitėms po užsikrėtimo (vidutinis inkubacinis

laikotarpis). Kai liga pasireiškia kliniškai, simptomai yra nespecifiniai, juos sunku atskirti nuo kitų ligų. Dažniausi simptomai: didelis bendras silpnumas, apetito stoka, pykinimas. Kiek rečiau pasitaiko karščiavimas, odos niežulys, dešinės pašonės ar sąnarių skausmai. Užsikrėtus hepatito C virusu, 15 – 45 proc. ligonių pasveiksta savaime per šešis mėnesius, tačiau apie 50 – 85 proc. suaugusiųjų susergera lėtiniu VHC. Lėtinis hepatitas C - tai hepatito C viruso sukeltas ilgiau nei šešis mėnesius besitęsiantis kepenų uždegimas, galintis pasireikšti besimptomė ligos forma ar nespecifiniais požymiais, nuolatinio ar persistuojančiu kepenų fermentų (ALT, AST) aktyvumo padidėjimu, aptinkamu HCV RNR kraujo serume, histologiniais kepenų pokyčiais.

Kaip apsisaugoti nuo užsikrėtimo virusiniu hepatitu C?

- Nevartoti narkotinių medžiagų; jas vartojantiems nesidalyti adatomis, švirkštais ar kitomis švirkštimosi priemonėmis.
- Lytinių santykių metu rekomenduojama naudoti prezervatyvus.
- Nesinaudoti kitų žmonių asmens higienos daiktais: skutimosi peiliukais, manikiūro, pedikiūro reikmenimis, dantų šepetuku ir kt.
- Naudoti gumines pirštines, jei tenka liesti kraują, audinius, kraujuotus ar kitais biologiniais skysčiais suterštus tamponus, žaizdas ir kt.
- Informuokite gydančius gydytojus, jei esate užsikrėtę hepatito C virusu.

Kaip nustatyti virusinio hepatito C infekciją?

Norint sužinoti, ar žmogus užsikrėtęs hepatito C viruso infekcija, reikia atlikti kraujo tyrimą. Užsikrėtus hepatito C virusu kraujo serume aptinkami antikūnai prieš hepatito C virusą (anti - HCV) bei hepatito C viruso ribonukleino rūgštis (HCV RNR). Ūmaus hepatito C atveju yra nustatoma ne tik antikūnai prieš HCV (antiHCV žymuo), bet ir padidėjęs kepenų fermentų (AST, ALT) aktyvumas. Anti-HCV atsiranda maždaug po 1,5 - 2 mėnesių po užsikrėtimo ir išlieka visą gyvenimą net ir tuo atveju kaip pacientas pasveiksta savaime ar po antivirusinio gydymo. HCV RNR kraujo serume galima aptikti jau po 10 - 14 dienų po užsikrėtimo. Kaip pacientas pasveiksta jo kraujyje nebelieka HCV RNR.

Virusinio hepatito C gydymas

Virusinis hepatitas gydomas priešvirusiniais vaistais, kuriuos skiria gydytojas.

Kam reikėtų pasitikrinti dėl hepatito C?

- Jei buvo perpiltas kraujas/kraujo produktai iki 1993 m.
- Jei buvo atliktos chirurginės operacijos (taip pat Cezario pjūvis) arba invazinės procedūros
- Jei dėl neaiškių priežasčių padidėję kepenų fermentų ALT, AST rodikliai
- Hemodializuojamiems pacientams
- Sergantiems hemofilija ir kitomis kraujo ligomis
- Organų, audinių, kraujo donorams
- Asmenims po organų transplantacijos
- Medicinos įstaigų darbuotojams
- Vaikams, kurių motinos nėštumo ir gimdymo metu sirgo hepatitu C
- Jei šeimos nariui diagnozuotas hepatitas C
- Nors kartą vartojusiems švirkščiamuosius narkotikus
- Buvusiems įkalinimo įstaigose
- Turėjusiems daug lytinių partnerių
- Infekuotiems ŽIV

Kaip turi gyventi ir elgtis ligoniai, sergantys lėtiniu hepatitu C?

Ligoniai turi vengti alkoholio ir narkotikų, nes tai skatina viruso dauginimąsi ir sunkina kepenų pažeidimą. Taip pat reikia atsargiai vartoti įvairius vaistus, nes pažeistų kepenų būklė gali pablogėti. Užsikrėtusieji VHC turi aptvarstyti savo žaizdas, kad kraujas nepatektų į aplinką. Negalima naudotis tais pačiais dantų šepetukais, skutimosi, manikiūro, pedikiūro įrankiais. Tokie asmenys negali būti kraujo, organų, spermos donorais.